

Creativitatea în procesul didactic sportiv – între necesitate și blocaje

Creativitatea este o trăsătură complexă a personalității umane, constând în capacitatea de a realiza ceva nou, original, de valoare, stimulând gândirea divergentă. Pentru promovarea spiritului creativ, școala trebuie să implice activ elevul în derularea procesului instructiv-educativ, să creeze un climat favorabil desfășurării demersurilor didactice, să aplice metode moderne activ-participative.

În sport, performanța este strâns legată de creativitate și libertatea de exprimare.

În sport, creativitatea se leagă de luarea deciziilor, fiindcă creativitatea ne ajută permanent să alegem cele mai oportune soluții pentru joc, chiar și în cele mai dificile situații.

Rolul profesorului este foarte important în stimularea și încurajarea creativității școlărilor, având obligația de a evita criticismul exagerat, de a încuraja elevul, de a-l face capabil să-și conștientizeze capacitățile, dar și lipsurile, disponibilitățile în afara orelor de curs. Procesul de creație presupune căutarea și adunarea de informații necesare în activitatea de creație, găsirea ipotezei, a soluției, realizarea produsului creativ, fiind activată capacitatea de a gândi, de a transforma informațiile, de a găsi relații între acestea, implicând întreaga personalitate creativă. Produsul creat presupune prezența elementelor de noutate, originalitate, valoare.

Creativitatea, fie individuală sau de grup, constă în implicarea activă a elevilor cu aptitudini și atitudini comune, motivație, dorințe asemănătoare. În cazul elevilor, mai ales cei de gimnaziu, se observă apariția spontană a curiozității, imaginației, dorinței de a investiga, de a fi apreciat, ceea ce constituie aspecte ale unei activități creatoare originale, care trebuie valorificate în cadrul procesului didactic, fiind necesară stimularea intelectului, a afectivității și a motivației școlărilor. Se impune deci, stimularea creativității în școală, încurajând preferința școlarului pentru o anumită disciplină, să fie capabili să-și conștientizeze progresul și, prin intermediul unor metode active, să dobândească originalitate în creativitate.

Creativitatea este specifică omului modern, de aceea trebuie să se afle în centrul preocupărilor școlii contemporane, stimulându-le și încurajându-le elevilor inițiativele, ingeniozitatea, curiozitatea, posibilitatea de a lua decizii, de a avea încredere în ei.

Didactica modernă mută accentul dinspre predare spre învățare și rezultatele ei, creând un climat favorabil desfășurării procesului didactic, structurând și organizând conținuturile învățării, propunând strategii adecvate și folosirea optimă a mijloacelor didactice.

Metodologia didactică modernă pune accentul asupra modului în care sunt transmise și asimilate cunoștințele, a modului în care se dezvoltă însușirile morale și intelectuale, verificând modul în care se dobândesc cunoștințele, se formează abilitățile intelectuale și practice.

Modernizarea tehnicilor de instruire este continuă, determinată de schimbările din societate, de nevoia ridicată de educație, de exigențele și complexitatea procesului didactic, de accentuarea creativității și a metodelor de instruire.

În acest context, școala trebuie să se adapteze la evoluția cercetărilor didactice, deoarece este un proces complex, desfășurat pe mai multe cicluri de învățământ, cu scopul de a crea tineri cu o cultură solidă, cu simț estetic.

Obiectivele învățământului modern urmăresc dezvoltarea capacității elevilor de a recepta mesaje orale și scrise, capacitatea de a se exprima oral și scris, formarea unor atitudini și valori pentru a trezi interesul elevului pentru instruire și autoinstruire, să aprecieze valorile, să-și dezvolte creativitatea, implicând elevul în propria formare.

Caracterul dinamic al procesului didactic a condus la necesitatea eficientizării metodelor de predare/învățare, care urmăresc relația dintre teorie și practică, școală și viață, cunoaștere și acțiune, facilitând trecerea de la concret la abstract, înlăturând rigiditatea, monotonia, rutina, randamentul scăzut, dar și la necesitatea asigurării unei baze didactico-materiale diverse, care să confere un caracter activ învățării.

Uneori, pot surveni factori care pun obstacole atât în calea dezvoltării creativității, cât și în ceea ce privește manifestarea ei pe variate planuri. Apariția acestor factori de blocaj trebuie prevenită din timp ori aceștia trebuie eliminați cât mai repede.

a. Blocajele sociale (culturale)

Conformismul – dorința oamenilor ca toți ceilalți să se comporte și să gândească asemenea lor. Cei care se comportă sau au gânduri diferite sunt priviți cu incertitudine ori chiar dezaprobare, datorită tendinței oamenilor de a fi neîncrezători în imaginație, prețuind foarte mult rațiunea logică, gândirea critică. Acest lucru poate duce la descurajare pentru cei creativi.

Astfel apare dorința de a se conforma modelelor sociale, necesitatea de apartenență, de a reacționa asemenea grupului de proveniență. Orientarea doar asupra reușitei, pentru a atinge tot timpul anumite performanțe poate duce la un blocaj intelectual.

Alți factori de blocaj ar fi: interdicția de a pune întrebări și de a cerceta mediul înconjurător; accentul exagerat pe competiție ori pe cooperare etc. Slaba capacitate de a schimba ideile, de asemenea, duce la un blocaj cultural.

b. Blocajele metodologice – sunt cele care izvorăsc din procedeele de gândire.

- Rigiditatea algoritmilor anteriori

Din obișnuință, oamenii aplică în unele circumstanțe aceiași algoritmi, deși par a nu se potrivi, fără să încerce altceva.

- Fixitatea funcțională

Utilizăm lucruri și unelte după cum am obișnuit până acum, fără să ne gândim că am putea să le folosim într-un alt mod, pentru a obține un lucru nou, ori o funcție nouă a acestuia.

- Critica prematură a fost evidențiată de Al. Osborn.

Criticarea unor idei care apar în procesul de rezolvare a unei dificultăți complexe, poate să blocheze apariția altor idei. Este bine ca, la apariția unor idei noi, doar să le însemnăm, fără a le cerceta/analiza. În momentul finalizării ideilor putem trece la studierea lor. Acest proces se numește „brainstorming”, așa cum l-a numit Osborn și se utilizează, în special, într-o activitate de grup.

c. Blocajele emotive

- teama de a nu eșua;

- teama de a nu se face de râs;

- graba de a accepta cea dintâi idee;

- descurajarea accelerată;

- dorința de a-i întrece pe ceilalți;

- teama de a risca să fii în minoritate (conform lui Andrei Cosmovici) .

O altă clasificare, după Sidney Shore, cuprinde în grupul blocajelor și pe cele perceptiv:

- incapacitatea de a deosebi între cauză și efect;

- dificultatea de a defini o dificultate;

- refuzul de a observa, de a releva;

- greutatea de a destructura o dificultate în componente care pot fi manipulate, orientate;

- dificultatea de a deosebi între fapte și dificultăți;

- prezentarea prematură a pseudo-soluțiilor la dificultăți care nu au fost încă definite;

- incapacitatea de a folosi toate sensurile care ne așează în contact cu mediul;

- dificultatea de a înțelege legături neobișnuite între idei și lucruri;

- incapacitatea de a defini lucrurile;

- strâmtarea exagerată a opiniei;

Pe de altă parte, observăm bariere ale creativității legate de mediul socio-cultural, temerile endemice, atitudinile individualiste și legătura individ-grup.

Barierele legate de mediul socio-cultural sunt:

- conflictul de valori și lipsa cadrelor de referință, din cauza: instabilității societăților; îmbătrânirii populațiilor și societăților; explorărilor științifice ori filosofice; saturației informațiilor mass-mediei;

- condiționarea și manipularea prin mass-media; este necesar spiritul critic față de informațiile primite;

- prejudecățile;

- deosebiri culturale (tendența de izolare în cultura originală);

- nonintegrarea frustrațiilor prin: fugă ori retragere; agresivitate; transfer al agresivității asupra altor persoane, grupuri ori lucruri; compensare; resemnare; este nevoie de integrarea frustrărilor (adaptarea la situație).

Barierele datorate fricii endemice (teama din cauza unor sensibilități personale):

- înfruntarea cu persoane cunoscute ori necunoscute;

- agresivitatea, starea de tensiune conflictuală;

- principiul competiției (teama de a concura);

- rezistența la schimbare;

- lipsa încrederii în sine.

Barierele cauzate de atitudini individualiste:

- comportamentul egocentric;

- necunoașterea propriei persoane;

- sentimentele de incompetență ori ineficiență pot duce la depresie;

- lipsa de obiectivitate și realism;

- pasivitatea exagerată duce dezinteres ori neimplicare în unele situații.

Barierele referitoare la legăturile individ-grup:

- lipsa de comunicare;

- marginalizarea;

- lipsa de autenticitate;

- izolarea;

- dependența față de alte persoane ori față de grup.

Didactica modernă este preocupată de modul în care poate fi stimulată și valorificată creativitatea elevilor, activitățile creative din cadrul orelor dezvoltând capacitatea școlărilor de a gândi creativ, stimulând motivația școlărilor pentru activitățile didactice, dezvoltând capacitatea de exprimare și comunicare personală.

Pentru a crea un climat favorabil creativității, activitatea didactică trebuie să stimuleze gândirea creativă, să presupună implicare activă, abordarea problemelor în mod creativ, valorificând potențialul intelectual. Creativitatea elevilor crește permanent, prin preocuparea de a participa la concursuri, cercuri, dar este necesar să fie impulsionați de dascăli creativi.

Creativitatea alimentează sufletul și elevii sportivi exprimă acest lucru în toate activitățile lor.

Bibliografie:

Amabile Teresa, M., *Creativitatea ca mod de viață. Ghid pentru părinți și profesori*, Editura Știință și Tehnică, București, 1997.

Anucuța Lucia, Anucuța Partenie, *Cunoașterea și educarea creativității la elevi*, Editura Excelsior ART, Timișoara, 2005.

Prof. Maier Francisc
Școala Gimnazială "Ion Creangă" Satu Mare